

Facket vilseleder om las

Svenska Dagbladet den 26 februari 2010

Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög? Arbetslöshetstalen för 16–24-åringar har i genomsnitt under perioden 1994–2008 varit tre gånger högre än arbetslösheten bland 25–54-åringar, medan motsvarande siffra för OECD som helhet är 2,3. I jämförelse med andra länder tycks Sverige alltså sedan lång tid tillbaka ha en högre arbetslöshet bland unga i förhållande till äldre.

Förklaringarna till den permanent höga ungdomsarbetslösheten bör i första hand sökas i hur vi valt att långsiktigt reglera och organisera vår arbetsmarknad, inte i ändrade statistiska definitioner av ungdomars arbetslöshet eller i den nuvarande lågkonjunkturen.

Forskningen kan inte peka ut någon enskild orsak till hög ungdomsarbetslöshet. Det är dock tydligt att olika regelverk på arbetsmarknaden spelar en viktig roll, då höga minimilöner och starkt anställningsskydd enligt flertalet studier försvårar för ungdomar att få och behålla jobb.

Dessa regelverk kan också interagera på sätt som ökar ungdomsarbetslösheten, exempelvis när ett starkt anställningsskydd kombineras med höga minimilöner. Detta försvårar den löneflexibilitet som annars kan mildra de negativa sysselsättningseffekterna av en strikt arbetsmarknadsreglering. Länder med utvecklade lärlingssystem förefaller ha relativt låg ungdomsarbetslöshet, men det finns inte mycket jämförande forskning på området.

Sveriges höga minimilöner, starka skydd för tillsvidareanställningar och avsaknad av lärlingssystem talar sammantaget för att vårt utgångsläge för att bekämpa ungdomsarbetslösheten knappast är gott, såvida vi inte är beredda att göra genomgripande förändringar av arbetsmarknadens institutioner.

Debatten om ungdomsarbetslöshetens orsaker och lösningar är dessvärre inte lika förutsättningslös som den vetenskapliga diskussionen, utan visar på betydande blockeringar i tänkandet. Särskilt allvarligt är det när forskningen på området medvetet framställs på ett snedvridet sätt. Ett flagrant exempel på detta är TCO-rapporten *Las gör inte unga arbetslösa* som fått stor uppmärksamhet i media.

I rapporten, som innehåller såväl tendentiösa tolkningar som grova faktafel, hävdar förbundsjuristen Samuel Engblom bland annat att forskningen på området inte ger något stöd för slutsatsen att ett starkt anställningsskydd i Sverige skulle missgynna ungdomar på arbetsmarknaden.

På oklara grunder hävdar Engblom att studier som baseras på data från flera länder inte säger något om hur las fungerar – och detta även om Sverige ingår bland de studerade länderna. Han anför inga skäl till varför den svenska arbetsmarknaden för ungdomar skulle avvika från den i alla andra undersökta länder på ett sådant sätt att de negativa effekterna av anställningsskyddet elimineras. Sveriges höga minimilöner och avsaknad av lärlingssystem talar snarare för att de negativa effekterna av las förstärks.

Grovt felaktigt är också Engbloms påstående – efter att ha granskat forskningen på området – att det inte finns några specifikt svenska studier om las. Anledningen till att existensen av min egen och Bertil Holmlunds studie på svenska data helt ignoreras torde vara uppenbar: Båda studierna indikerar nämligen att las ökar arbetslösheten bland unga i förhållande till äldre.

I själva verket är det en av de starkaste slutsatserna från den samlade forskningen att ett starkt anställningsskydd missgynnar ungdomar. I den engelskspråkiga och uppdaterade versionen av min bok *Effekter av anställningsskydd – vad säger forskningen?* (SNS Förlag, 2008), som utkommer inom kort i USA och Storbritannien, har nya studier tillkommit som förstärker denna bild. I en färsk genomgång av forskningen som nyligen överlämnats till det norska Arbets- och inkluderingsdepartementet konstaterar utredaren: ”Det finns ganska starka och samstämmiga tecken på att starkare anställningsskydd minskar sysselsättningen för grupper som vanligtvis har låg sysselsättning. Detta gäller ungdomar, kvinnor och långtidsarbetslösa”.

Det är naturligtvis inget märkligt i sig att TCO i första hand försvarar intressena hos de mer väletablerade på arbetsmarknaden, så kallade insiders. Så agerar de flesta fackföreningar. Men det vore onekligen hederligare av organisationen att erkänna detta öppet istället för att vilseleda om forskningens resultat. För att få bukt med ungdomsarbetslösheten måste vi vara utrustade med en korrekt verklighetsbild. Det gäller då också att vara på sin vakt mot debattörer som sätter sina egna organisationspolitiska syften framför de arbetslösa ungdomarnas bästa.

PER SKEDINGER

docent i nationalekonomi och verksam vid Institutet för Näringslivsforskning, IFN